

Ζ
Υ
Θ
Ο
Σ

Φ
Ι
=

Π
Α
Γ
Ο
Σ

Φ
Ι
=

ΑΡΓΟΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΙΔΡΥΤΗΣ
Γ. ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Θ. Α. ΚΑΛΟΓΕΡΙΚΟΣ

ΤΟ ΜΟΝΟΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΑΠΟΚΟΜΜΑΤΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΤΑΚΗΣ Μ. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
ο ΟΔΟΣ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ (ΣΤΟΑ ΠΑΠΠΟΥ)

Απόστασμα ΕΣΤΙΑΣ,,

Χρονολογία 11 ΜΑΡ. 1930

ΥΠΟ ΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΝ ΜΑΣ ΖΩΗΝ

Ο ΔΗΜ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ ΔΙΑ ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ Η ΑΤΕΛΕΙΩΤΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ

III

Και συνεχίζομε την ομιλία μας:

— Τί έχετε γράψει έσείς ;

— Ίδου ένα χαρτί. Είς αυτό έχω τυπωμένους τους τίτλους τῶν έργων μου, πού είνε 48, με τὸ συμπάθειο !... Λογοτεχνικά, ιστορικά, μικτά, έκδόσεις κειμένων και ανακοινώσεις. Τὰ εἰς περιοδικά, ἡμερολόγια και ἐφημερίδας, πολυπληθῆ, ἐξ αἰτίας τῆς μακροχρονίου ἐργασίας μου, δέν τὰ μνημονεύω. Τὸν πίνακα αὐτὸν τὸν ἐτύπωσα ὅταν μοῦ ἀνήγγειλεν ἕνας φίλος μου, ὅτι με ἐπρότεινεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν και, κατὰ τὸν νόμον, ἐπρεπε νὰ ὑποβάλλῃ ἐκθεσιν τῆς ὅλης ἐργασίας μου. Αὐτὸν τὸν ἴδιον πίνακα ἔστειλα εἰς ὅλους τοὺς ἀκαδημαϊκοὺς, μαζὴ με τοὺς Χαλκοκονδύλας μου, πού εἶχε βραβεύσει προηγουμένως ἡ Ἀκαδημία. Καὶ ἐξελέγην ἀκαδημαϊκός. Ἦταν ἡ μόνη ἐνέργεια πού ἔκμα. Κατόπιν, διὰ νὰ δικαιώσω τοὺς ἐκλέξαντάς με, ἀνεκοίνωσα ἀμέσως τέσσαρας ἐργασίας μου.

— Εἰσθε 43... ἀθάνατοι !...

— Τί ἀθάνατοι ; μοῦ ἀπαντᾷ ὁ κ. Καμπούρογλου. Πόσος χρόνος εἶνε πού ιδρύθηκεν ἡ Ἀκαδημία και πέθαναν ἐννέα, ἐκ τῶν ὁποίων 6 τακτικοί.

— Μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς θὰ ἀντληρωθοῦν ἴσως με λογοτέχνας...

— Ἐπὶ τοῦ προκειμένου δέν έχω ἀρμοδιότητα. Δέν φαντάζομαι ὅμως, ὅτι δέν θὰ ἐκλεγοῦν και ἄλλοι λογοτέχναι. Πρέπει νὰ λάβετε ὑπ' ὄψιν, ὅτι εἶνε μικρός ὁ ἀριθμὸς πού δίδει ὁ νόμος εἰς κάθε τάξιν. Πρὸ παντὸς ὅμως, ἡ Λογοτεχνία ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ ἕνα γενικῆς ἀναγνωρίσεως σωματεῖον. Αὐτὸ θὰ εἶνε και φυτώριον διὰ τὴν Ἀκαδημίαν.

— Ἐχετε και τὸ Ἀριστεῖον τῶν Γραμμάτων, κ. Καμπούρογλου.

— Τὸ έχω, ἐπαναστατικῶ δικαιώματι. Διὰ τῆς εἰρηνικῆς ὁδοῦ, ἀμφιβάλλω ἂν θὰ τὸ ἔπαιρνα, χάρις εἰς τὸν χαρακτῆρά μου, κατὰ τοῦ ὁποίου διαρκῶς ἀμύνομαι. Εἶμαι ἀνεπιτήδειος διὰ κάθε προσωπικὸν ἀπόκτημα.

— Πόσοι ἔχουν τὸ Ἀριστεῖον ;

— Τὸ ἐπήραν 24, ἀλλὰ ζοῦν οἱ 19. Τοὺς πρώτους 5 διώρισεν ἡ Κυβέρνησις. Τὸν ἄλλον 4 τοὺς ἐξέλεξεν οἱ

Α
σε
θε
το
α
δι

μου, οτι με ἐπρότεινε εἰς τὴν Ἀκαδημίαν.

— Ἐχετε καὶ τὸ Ἀριστεῖον τῶν Γραμμάτων, κ. Καμπούρογλου.

— Τὸ ἔχω, ἐπαναστατικῶς δικαιοματι. Διὰ τῆς εἰρηνικῆς ὁδοῦ, ἀμφιβάλλω ἂν θὰ τὸ ἔπαιρνα, χάρις εἰς τὸν χαρακτήρα μου, κατὰ τοῦ ὁποῖου εἰσρκῶς ἀμύνομαι. Εἶμαι ἀνεπιτήδευτος διὰ κάθε προσωπικὸν ἀπόκτημα.

— Πόσοι ἔχουν τὸ Ἀριστεῖον;

— Τὸ ἐπῆραν 24, ἀλλὰ ζοῦν οἱ 19.

Τοὺς πρῶτους 5 διώρισεν ἡ Κυβέρνησις. Τοὺς ἄλλους 4 τοὺς ἐξέλεξαν οἱ πρῶτοι ἐκλεγέντες, μὲ προσθέτους κριτὰς τῆς Κυβερνήσεως. Μέχρι 15 δὲ ἐζήτησεν ὁ Πλαστήρας διὰ τὴν ἰκανοποίησιν τὰ Γράμματα. Εἰς αὐτὸν δέκα ἐπρότεινεν ἡ ὑπηρεσία τοῦ υπουργείου τῆς Παιδείας καὶ τοὺς ὑπολοίπους πέντε ἐπρόσθεσεν ὁ ἐπαναστατικὸς κύκλος τοῦ Πλαστήρα. Καὶ εἴμεθα αὐτοὶ ὁ ὑποφαινόμενος μὲ τὸν φίλον μου τὸν Λυκούδην, ὁ Βουτυράς, ὁ Ταγκόπουλος καὶ ὁ μέγας Ψυχάρης. Εἶπε, μάλιστα, τότε ὁ Πλαστήρας: «Ἄφου ἔχουμε τὸν Ἰακώδην κ. Πάλλην, γιατί νὰ μὴ ἔχωμεν τὸν ἀρχηγὸν Ψυχάρην!»

— Μεγάλον, εἶπατε;

— Ἡμπορεῖ νὰ μὴ εἶνε μέγας, ἄνθρωπος ποὺ κατώρθωσε νὰ διαιρέσῃ τὴν Ἑλλάδα εἰς δύο στρατόπεδα. ἀποτελούμενα ἀπὸ ἐκείνους, ποὺ, κρατώντες ἓνα σύμβολο ἀλαμπουργέζικο μὲ μιὰ τοῦρα μαλλιά, ὁμοῦν νὰ φᾶνε Ἰταλιώτατα τὸ τελικὸν τῶν λέξεων, καὶ ἀπὸ ἐκείνους, ποὺ ὑψώνουν ὡς σύμβολον μιὰ κουκουβάγια καὶ ἀμύνονται νὰ τὸ σώσουν; ...

— Τίποτε ἄλλο διὰ τὸν Ψυχάρη; ...

— Πιστεύω ὅτι κάθε ἰδέα εἶνε σεβαστὴ, ἀρκεῖ νὰ μὴ ἀντιτίθεται εἰς τὰ ἦθη καὶ τοὺς νόμους. Πρὸ πάντων δὲ ὅταν πρόκηται περὶ ἰδέας ριζικῆς, ριζοσπαστικῆς, ὡς ἐπὶ τοῦ προκειμένου. Μὲ τοὺς ἀντιθέτους ἐτάχθη, χωρὶς δρᾶσιν ὅμως καὶ ἰδίως χωρὶς ἀντίδρασιν, τὴν ὁποῖαν συχαίνομαι.

Η ΖΕΥΖΕΚΙΑ ΤΩΝ ΜΑΛΛΙΑΡΩΝ

— Ἐν τούτοις ἐδιάβασα κάποτε, ὅτι εἴσθε ὁ πρῶτος ποὺ ἐγράψατε διήγημα εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν.

— Βέβαια, εἰς τὰ 1884. Ὀλίγον κατόπιν ἐγραψα τὸ ἱστορικὸν μου δράμα «Ἡ Νεράϊδα τοῦ Κάστρου», τὸ εἰδυλλιακὸν «Στὴν ἰτιὰ ἀπὸ κάτω» καὶ τέλος τὸ ἱστορικοκοινωνικὸν δράμα «Παιδομάζωμα». Ἐτυχῆ νὰ γνωρίζω καλὰ τὴν γλῶσσαν τῶν παραμυθῶν τῆς παλαιᾶς Ἀθήνας, διηγημάτων, δηλαδὴ, πόλεως καὶ ὄχι χωριού. Ἡ γλῶσσα τῶν Ἀθηνῶν ἡ κοινή—διότι ὑπῆρχε καὶ ἡ προσιδιάζουσα—ἔχει εὐρύτερον ὄριζοντα τῆς γλῶσσης τῶν τραγοῦδιων τοῦ βουνοῦ. Εἰς αὐτὴν ἐγραψα. Ὡστε δι' ἐμὲ δὲν ὑφίσταται ἡ ἀνάγκη τοῦ κατασκευασμῶτος τοῦ Ψυχάρη, τὸ ὁποῖον πλην τῆς αἰσθητικῆς φρίκης ἀκρωτηριασμένου συνόλου, παρουσιάζει τὸ σοβαρώτατον ἐπιστημονικὸν μειονέκτημα, ὅτι προηγείται ἡ γραμματικὴ τῆς γλῶσσης, ἱστορικὸν δὲ ἐγκλημα ὅτι καταργεῖται ἡ τρίτη κλίσις. Κυρίως ὅμως δὲν προσήλθον εἰς τὴν νέαν πίστιν, ἐξ αἰτίας τῶν ὁπαδῶν τῆς, ποὺ εἶχαν ἓνα εἶδος ὁμοιομόρφου ζευζεκίας καὶ ἀνικηθησίας, ἀφου ὑβρίζον τοὺς Ἑλληνας ἱεράρχας, ὡς ὑπερασπιστὰς τῆς ἀρχαίας γλώσσης, ἐνῶ αὐτοὶ ἐπιπτον, ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον, μάρτυρες ὑπὲρ τοῦ Γένους. Κατὰ βάθος ὅμως, συμπῶθὸν τὸν Ψυχάρην. Εἰς αὐτὸν ἐρηρμύσθη ἡ νεοελληνικὴ παροιμία: «Τὰ

καλὰ τοῦ Γιάννη θέλω καὶ τὸν Γιάννη δὲν τὸν θέλω!»

— Θὰ σᾶς παρακαλοῦσα νὰ μὴ μιλοῦσατε διὰ τὴν ἱστορικὴν σας ἐργασίαν, κύριε Καμπούρογλου.

— Δι' αὐτὴν ἐγράφησαν καὶ γράφονται πολλὰ ἀκόμη ἀπὸ ἐπιστήμονας, τῶν ἑποίων ἢ ἐκτίμησις μὲ κάνει νὰ ὑπερηφανεύομαι. Πρῶτος ἐγραφε περὶ ἐμοῦ, στὰ 1889, ὁ μέγας Σάβας καὶ τελευταῖος, ὁ ἐπίσης μέγας Οὐγγλικὸς Μύλλερ, στὰ 1922.

ΑΡΧΑΙΟΤΗΣ ΚΑΙ ΠΑΛΑΙΟΤΗΣ

— Τί θὰ εἶχατε νὰ μοῦ πῆτε σχετικῶς μὲ τὰς ἀνασκαφὰς τῆς παλαιᾶς πόλεως; ...

— Ἡ ἐργασία μου ἐδημιούργησε τὴν ἱστορίαν τῆς Παλαιᾶς, Ἀθήνας. Ἀκόμη καὶ τὴν ἀντίθεσιν τῆς παλαιότητος πρὸς τὴν ἀρχαιότητα. Ὅπως ἐγραφα κάποτε, μὲ τὴν ἀρχαιότητα μᾶς συνδέει ὁ θάνατος, μὲ τὴν παλαιότητα ὁ πόνος. Τὴν ἀρχαιότητα τὴν διαισθανόμεθα μέσα εἰς τὰ Μουσεία, κοντὰ εἰς τὰ καλλιτεχνικὰ καὶ ἱστορικὰ τῆς μνημεῖα, εἰς τὰ βιβλία. Τὴν παλαιότητα τὴν αἰσθανόμεθα μέσα εἰς τὴν ψυχὴν μας, ψυχὴν ποὺ μᾶς τὴν ἔδωσαν ἡ μητέρα μας καὶ ἡ γιανιά μας. Ἡ παλαιότης εἶνε γοητεία, ζωγραφία καὶ ἔρος ἀκόμη, ἂν θέλετε. Ἡ ἀρχαιότης εἶνε καθήκον, ἀπέναντι τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ παρελθόντος, τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος. Τὰ καθήκοντα εἶνε ἐπιβεβλημένα καὶ θέλουν θυσίας. Μία Ποικίλη Στοιὰ ἀναφανομένη πάλιν μέσα ἀπὸ τὸ χῶμα, θὰ μᾶς κάμῃ ἄλλους ἀνθρώπους. Ἐγὼ ἂν ζῶ, τότε θὰ ἀναφανῶ τὸ: «νὺν ἀπολόους!...» Εἰς τὴν ἀρχὴν, ὁ μῶς, τῆς σημερινῆς ὁδοῦ Ποικίλης, σῶζεται ἓνα παλαιὸ σπίτι, τὸ ὁποῖον κατ' ἐξοχὴν ἀγαπῶ, τὸ σπιτάκι τοῦ Ρόκ. Ἐκεῖ ἐγεγαμῖσαν διαδοχικῶς καὶ ὁ Σταυροπρίαν καὶ ὁ Βύρον καὶ ὁ Ποικεβίλ. Διέμενε εἰς αὐτὸ καὶ ὁ περιφημὸς Φωβέλ. Ἔως ὅτου κτίσθη τὸ δικό του σπίτι, ἐκεῖ δὲ ἔπεσεν ἡ πρώτη δόβρα τῆς Ἐπαναστάσεως ἀπὸ τὴν Ἀχρόπολι καὶ τὴν ἐξεκοίμισε. Διότι ἦταν φιλομνημονικός, ἀλλὰ φιλοτουρκικός ὁ Φωβέλ. Τὸ σπιτάκι αὐτὸ, τῶν ἀπολλοῦνον τοῦ γλίπτου Ρόκ, θὰ ἀπολλοῦν νὰ τὸ ζωγραφίσῃ ὁ Βυζάνιος, νὰ τὸ τραγοῦδῇ

σὴ ὁ Μαλακάσης καὶ νὰ τὸ χοροδύξῃ ὁ Μωραϊτίνης!...

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ ΤΟΥ ΚΑΙ Η ΜΗΤΕΡΑ ΤΟΥ

— Σεῖς δὲν εἶχατε ἰδρῶσει καὶ τὸ φιλολογικὸν περιοδικὸν «Ἐβδομάς»;

— Μάλιστα, κατὰ τὸ 1884—1886. Τί ἔκαμεν ἡ «Ἐβδομάς» διὰ τὴν βυζαντινὴν καὶ μεσαιωνικὴν ἐν γενεῖ Τέχνην καὶ πρὸς διάσωσιν τῶν μνημειῶν τῆς, τί ἔκαμε διὰ τὴν γεωγραφίαν, τί διὰ τὴν πρῶτον καὶ τὴν ἐνθάδρονισιν τῶν γραμμάτων, θὰ τὸ πῆ κάποτε ἡ ἱστορία τῆς φιλολογίας. Ἀλλὰ ἐκτὸς αὐτοῦ, εἰς τὴν «Ἐβδομάδα» ἀνέπτυξαν τὴν ἰδιοφυῖαν τῶν, ὁ Παγαυλίδης, ὁ Κουρτίδης, ὁ Μεταξᾶς Βοσπορίτης, ὁ Λαμπάκης καὶ ἄλλοι. Εἰς τὴν «Ἐβδομάδα» ἀνεφάνησαν τὸ πρῶτον ὁ Δαμβέργης, ὁ Κασκαβίτσας, ὁ Κονδυλάκης καὶ ὁ Ξενοπούλος. Ἄν δὲ ἐδοκίμασα πικρίας ὁμοίας μὲ τὸν ἰδρυτὴν τοῦ περιοδικοῦ «Ἐστία» πρὸ ἐμοῦ καὶ τῶν «Παναθηναίων», ὕστερα ἀπὸ ἐμὲ, δὲν παραξενεύθην, διότι καὶ ὁ πατέ-

